

FARVEL OG TAK - for denne gang ...

Fhv. amtsborgmester Erling Tiedemann forlader formandsstolen i Forebyggelsespolitisk Råd og skriver i den anledning nogle "afskedsord" til Sundhedsstyrelsens blad VITAL:

VITAL! Det er dét, man skal være, ikke sandt? Livskraftig, levedygtig - boblende af livsmod, struttende af sundhed ...

Sandt nok. Men læg mærke til ordene: det *boblende* kommer op fra kedlens bund; det *struttende* stritter ud fra kernen. Det vitale er *derinde*. Det bryder igennem. Det er som foråret: det kan slet ikke lade være.

Livet kan hindres, men livet kan ikke *laves*. Livsudfoldelsen kan stimuleres, men den kan ikke *presses ind*. Det, der skal udvikles *indefra*, kan ikke fabrikeres *udenfor*.

Med dette banale bidrag til en forebyggelsens antropologi er også givet en kommentar til den stagnerende middellevetid og til de forebyggelsespolitiske overvejelser, som den har affødt.

Vi er straks gået på jagt for at finde de *ydre* årsager til den reducerede vitalitet. Et stort - og i mange henseender særdeles kvalificeret - arbejde med sygdomsstatistik og gennemsnit for dødelighed har skullet fortælle politikerne, hvorfor nyfødte danskere ikke har bedre levetidsudsigter end deres jævnaldrende i Tyrkiet.

Selv om manglen på troværdig international statistik har medført, at man i nogle sammenhænge har måttet opgive at nå til sikre konklusioner, har det ikke været svært at slå fast, at overdødeligheden især findes blandt de 40-50 årige, og at dødsårsagerne ofte er tobaksrelaterede.

Tobakken er - om man så må sige: *trængt ind* og har nedsat overlevelsessevnen. Røgen har - i modsætning til rygerens umiddelbare oplevelse - reduceret vitaliteten.

Det er jo ikke nogen ny viden, men politikere skal ofte have tingene ind med skeer (jeg har selv været sådan én, så jeg ved det!), og nu bliver der så sat nogle flere penge af til en indsats mod tobakken. Det var også på tide. *Personligt* har jeg udmærket kunnet forstå, at staten bruger 25 mio. om året på AIDS-kampagnen, men jeg har ikke kunnet forstå, at man *samtidig* kun afsatte 5 mio. til Tobaksskaderådets indsats.

Nu sker der noget - og så langt så godt.

Men - for en ryger er tobaksrøg er jo ikke noget, der trænger ind i én *udefra*. Man ryger *indefra*, ja, rygeren inhalerer direkte røgen for at øge oplevelsen af livskraft.

Ja, men det er jo paradoksalt: Den *inhalerede vitalitet* reducerer i virkeligheden den egentlige livskraft. Hvorfor i alverden gør man dét? Hvorfor ryger Jeppe?

Det er vel det egentlige forebyggelsesmæssige spørgsmål, thi får man ikke fundet et operationelt svar på dét, så nytter det jo ikke én gang til at fortælle Jeppe, at det er dumt af ham at ryge. Man risikerer måske endda, at det stadige informationsbombardement frustrerer ham så meget, at han er nødt til at tage en smøg for at kunne holde det ud ...

Sandheden er formentlig, at tobak (og sprit, fedt, sukker, narko og alt det andet - herunder AIDS og måden, man får det på) kun kan stoppes *indefra*. Det trænger jo kun ind i én, fordi der er et tomt sted og plads til det derinde. Ja, i virkeligheden *suges* vitalitets-stimulanserne ind, fordi der er et *sug* derinde af urealiseret og utilfredsstillet vitalitet.

I et forsøg på at karakterisere denne vitalitets-tomhed standser man umiddelbart ved titlen på en af Viktor E. Frankls bøger: *Det overhørte råb om mening*. Dét, man måske især skal lægge mærke til, er ordet *overhørt*. På en eller anden måde siger det ord noget afgørende om megen af vores forebyggelse og vores forebyggelsespolitik i Danmark: der er noget, vi *overhører*. Sundhedsdebatten styres som bekendt et langt stykke ad vejen af en mediepanik, hvis støjniveau er så højt, at vi netop overhører noget - måske det vigtigste: *råbet om mening*.

I et pluralistisk samfund vil der uundgåeligt være forskellige livstolkninger og opfattelser af, hvad der er meningen med det liv, vi lever. Der har altid eksisteret en stor mangfoldighed i så henseende, men skulle man pege på noget, som er karakteristisk for vores tid og vores kultur, så er det, at vi netop ikke lever med en mangfoldighed af meninger, men med en indsnævret meningsløshed - ja, at vi fx. i sundhedsdebatten direkte er tilbøjelige til at vise spørgsmålet om mening fra os som noget, der ikke har med sagen at gøre.

Ved at overhøre råbet om mening afskærer vi os fra at se vitalitetens dybere sammenhænge. Vi tror, at middelalderen reduceres af *livsstilssygdomme*, og ser ikke, at der i den sidste ende snarere er tale om *meningsløshedssygdomme*.

Måske kan vi godt se det, men afviser det, fordi vi *politisk og fagligt* ikke rigtigt aner, hvad vi skal stille op med det. *Opinionen* venter anderledes handlingsorienterede svar af os: hvad vil du gøre i dag, som virker i morgen? Og så svarer man det sædvanlige ...

Personligt har jeg en tyrkertro på sandhedens evne til at sætte sig igennem til sidst, - men barriererne for sandheden bliver mindre, jo flere der overvinder samfundets hoveddrysten og går omkring og siger den.

Med tak til alle de mange, jeg i mit "forebyggelsespolitiske liv" har fået lov at arbejde sammen med, skal det derfor være det fromme ønske, jeg slutter med i *VITAL*: Bliv ved at tale om meningen - det er mere *vitalt*, end man tror!